

МОРФОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЯЄЧНИКІВ ТА ЇХ МАКРОСТРУКТУР У КОРІВ ІЗ ЗОНИ ЗАБРУДНЕНОЇ РАДІОНУКЛІДАМИ І УМОВНО ЧИСТОЇ

Т.Ф. Дяченко

Державна агроекологічна академія України, м. Житомир

Вивчали морфометричні показники яєчників від 10 корів віком 12 років як із умовно чистої до забруднення радіонуклідами зони, так і з забрудненої радіонуклідами. Встановлено достовірне зменшення параметрів яєчників (маса, об'єм, лінійні розміри, кількість і абсолютний об'єм макроструктур) корів із забрудненої радіонуклідами зони.

Аварія на ЧАЕС спричинила радіоактивне забруднення навколишнього середовища на території, яка перевищує $5 \cdot 10^6$ га (Ю. Крупка, 1996). Безумовно, що тварини, які народжуються і утримуються на цій території, перебувають під постійним впливом малих доз опромінення.

Малі дози опромінення діють стимулююче на органи. Однак, якщо стимуляція тривала і орган постійно перенапружено працює, то виникає ефект гіперстимуляції – гальмування, що може викликати певні морфофункціональні зміни (Ю. О. Колос, М. Ф. Токарев, 1996).

Яєчники відносяться до високорадіочутливих органів (В. М. Войцицький, 1990).

В зв'язку з цим представляє інтерес вивчення органометричних і об'ємометричних показників яєчників та їх макроструктур у корів із господарств забрудненої радіонуклідами і умовно чистої зон.

Досліди проводили на двох групах корів чорно-рябої породи середньої вгодованості, віком 12 років з припиненим статевим циклом (по 5 голів). Тварини були відібрані згідно з записами у “Журнали з штучного осіменіння корів” та наслідків вагінального й ректального досліджень. Одна група корів вирощувалась в забрудненій радіонуклідами зоні (СТОВ “Білокоровицьке” Олевського району Житомирської області), а друга – в умовно чистій зоні (СТОВ “Ліщинське” Житомирського району Житомирської області).

В обох групах корів вивчали і порівнювали такі параметри яєчників : масу, об'єм, лінійні показники, кількість і абсолютний об'єм макроструктурних компонентів. В яєчниках від корів із забрудненої радіонуклідами зони визначали вміст цезію-137.

Масу яєчників визначали шляхом зважування, лінійні показники – промірами штангенциркулем, об'єм – за G.Bloom, U.Friberg (1956), абсолютний об'єм макроструктурних компонентів – за А.А.Гуцолом і Б.Ю.Кондратьєвим (1988).

Вміст цезію – 137 в яєчниках оцінювали за показниками гама-спектрометра “Аспект”.

Проведеними дослідженнями встановлено, що органо- і об'ємометричні показники яєчників від корів із забрудненої радіонуклідами і умовно чистої зон вірогідно відрізняються. В яєчниках від корів із забрудненої радіонуклідами зони вміст цезію – 137 становить 14 Бк/кг.

Середня маса і об'єм обох яєчників від корів із забрудненої радіонуклідами зони становить $7,71 \pm 0,55$ г. та $7,3 \pm 0,51$ мл., а із чистої зони відповідно $10,48 \pm 0,80$ г. та $9,95 \pm 0,72$ мл. Середні лінійні показники одного яєчника (довжина, ширина, товщина) із забрудненої радіонуклідами зони становлять $3,0 \pm 0,14$, $1,1 \pm 0,06$, $1,4 \pm 0,07$ см., а із чистої зони відповідно $3,6 \pm 0,26$, $1,4 \pm 0,07$, $1,8 \pm 0,08$ см. Менша маса, об'єм, ширина ($p < 0,05$) та товщина ($p < 0,01$) яєчників від корів із забрудненої радіонуклідами зони є наслідком наявності меншої кількості фолікулів ($p < 0,001$). Жовті тіла відсутні в яєчниках обох груп корів, що свідчить про відсутність овуляції фолікулів.

Слід відмітити, що кількість фолікулів в обох яєчниках від корів із забрудненої радіонуклідами зони становить $7,4 \pm 0,24$, а із чистої – $18,8 \pm 1,59$ штук. Менша кількість фолікулів від корів із забрудненої радіонуклідами зони свідчить про порушення росту, дозрівання і овуляції фолікулів.

Внаслідок порушення фолікулогенезу в яєчниках від корів із забрудненої радіонуклідами зони абсолютний об'єм кіркової речовини (відповідно $4,00 \pm 0,31$ мл.) менший на 2,56 мл. ($p < 0,001$) у порівнянні з абсолютним об'ємом кіркової речовини в яєчниках від корів із чистої зони (відповідно $6,56 \pm 0,37$ мл.). Ця різниця утворена за рахунок зменшення абсолютного об'єму макроструктур кіркової речовини: порожнини фолікулів і залишкової частини кіркової речовини (відповідно $0,12 \pm 0,04$ і $3,88 \pm 0,32$ мл.) на 0,71 і 1,85 мл. ($p < 0,01$) у порівнянні з абсолютним об'ємом макроструктур кіркової речовини в яєчниках від корів із чистої зони (відповідно $0,83 \pm 0,16$ і $5,73 \pm 0,28$ мл.). Абсолютний об'єм мозкової речовини суттєво не змінюється ($3,39 \pm 0,40$ мл. в чистій зоні проти $3,30 \pm 0,24$ мл. в забрудненій зоні). Таким чином, показник відношення абсолютного об'єму кіркової речовини до мозкової в яєчниках від корів із забрудненої радіонуклідами зони нижчий (1,21), ніж у яєчниках від корів із умовно чистої зони (1,94). Це стверджує те, що кіркова речовина є радіочутливою, а мозкова – радіорезистентною.

Таким чином, у корів із забрудненої радіонуклідами зони у порівнянні з чистою зоною в період старіння значно знижуються органо- і об'ємометричні показники яєчників, що свідчить про більш інтенсивне зменшення запасу фолікулів з порушенням їх росту, дозрівання, овуляції внаслідок радіочутливості кіркової речовини.